

Beslutningsforslag nr. B 62. Fremsat den 5. februar 1980 af Bilgrav-Nielsen (RV), Bolvig (RV), Niels Helveg Petersen (RV) og Stinus (RV)

Forslag til folketingsbeslutning

om nedsættelse af et sagkyndigt og uafhængigt udvalg til at undersøge og vurdere problemerne omkring dansk sikkerhedspolitik

Folketinget opfordrer regeringen til snarest at nedsætte et sagkyndigt og uafhængigt udvalg til at undersøge og vurdere problemerne omkring dansk sikkerhedspolitik.

Bemærkninger til beslutningsforslaget

Det er forslagsstillernes opfattelse, at der såvel af hensyn til den offentlige debat og meningsdannelse som af hensyn til beslutningstagerne er et stærkt behov for at få iværksat en fortsat undersøgelse og vurdering af alle forhold af betydning for dansk sikkerhedspolitik.

Siden redegørelsen »Problemer omkring dansk sikkerhedspolitik« fra et sagkyndigt udvalg (Seidenfaden-udvalget) i 1970 blev afgivet, har der intet væsentligt været foretaget på området, uanset at der i efterskriftet til nævnte redegørelse blev opfordret til fortsat »fordybelse« og »kortlægning« af de sikkerhedspolitiske problemer.

Ud over de i efterskriftet nævnte områder, hvorpå mere indgående studier bør finde sted, bør alle de på det sikkerhedspolitiske felt skete ændringer gennem 1970'erne indgående undersøges og vurderes. Det gælder f. eks.:

EFs udvidelse. Gennemførelse af SALT I. Gennemførelse af den europæiske sikkerhedskonference. Det ændrede forhold mellem Israel og Ægypten. Japans, Kinas og OPEC-landenes stigende indflydelse. Omvæltningerne i Iran. Sovjets intervention i Afghanistan.

Den fortsatte oprustning. Ressourceproblemerne. Den økonomiske krise. Forholdet mellem den rige og den fattige del af verden. Samfundets sårbarhed som følge af den teknologiske udvikling.

Forslagsstillerne henviser i øvrigt til bilag I, indeholdende kommissoriet for regeringsudvalget af 11. juni 1968 (Seidenfaden-udvalget), og til bilag II, indeholdende »Efterskrift« til redegørelsen fra Seidenfaden-udvalget.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at der bør være mulighed for udvalget til afgivelse af notater og delrapporter.

Bilag I

REGERINGSUDVALGET VEDRØRENDE
DANMARKS SIKKERHEDSPOLITIK

På et regeringsmøde den 11. juni 1968 blev det besluttet at nedsætte et regeringsudvalg til undersøgelse af problemerne omkring dansk sikkerhedspolitik bestående af under- tegnede, der fik regeringens tilslutning til, at udvalget ville have følgende opgaver:

»Der foretages en samlet undersøgelse og vurdering af Danmarks sikkerhedspolitik under fuld hensyntagen til den stedfundne udvikling og de påregnelige fremtidige internationale forhold og i øvrigt til samtlige relevante udenrigspolitiske forudsætninger. Der foretages herved en analyse af konfliktmuligheder i og uden for Europa, der kan berøre Danmarks sikkerhed.

Undersøgelsen og vurderingen bør omfatte Danmarks forhold til NATO og andre mulige sikkerhedspolitiske alternativer, herunder et eventuelt nordisk sikkerhedspolitisk samarbejde.

Der foretages en vurdering af FNs mulig-

heder som fredsbevarende organ, herunder med hensyn til konflikter, der kan berøre Danmarks sikkerhed.

Danmarks sikkerhedspolitik sættes i relation til de europæiske samarbejdsmuligheder.

I undersøgelsen inddrages endvidere udviklingslandenes politiske og økonomiske udvikling samt Danmarks forhold til disse lande.

Endvidere bør hensyn tages til løsninger, der muliggør en aktiv dansk indsats til afspænding og til løsning af nedrustnings- og konfliktforskningsopgaver. Det bør herunder undersøges, hvorledes unge gennem indsats i u-landene kan fremme afspændingen.

Udenrigsministeriets redegørelse om Danmarks sikkerhedspolitik siden 1948/49 vil indgå i overvejelserne.

Skønner udvalget det fornødent at inddrage yderligere relevante problemer i undersøgelsesarbejdet, står dette udvalget åbent.«

Bilag II

EFTERSKRIFT

1. Som et sidespørgsmål under sit arbejde har udvalget ikke kunnet undgå at overveje, hvordan man rent praktisk i fremtiden kan bidrage til, at såvel beslutningstagerne som offentligheden får det bedst mulige grundlag at bygge på i sikkerhedspolitiske spørgsmål. Udvalgets her foreliggende redegørelse er udarbejdet efter anmodning af regeringsudvalget vedrørende Danmarks sikkerhedspolitik, og det har været regeringsudvalgets ønske, at redegørelsen skulle foreligge inden for en rimelig kort tidsfrist. Arbejdet har været kompliceret og meget tidkrævende ikke blot for udvalgsmedlemmerne og det lille sekretariat, men også for mange uden for udvalget, hvis arbejdskraft man har trukket på. Selv om udvalget håber at have berørt det store flertal af spørgsmål, der er af betydning for tilrettelæggelsen af dansk sikkerhedspolitik, er man klar over det ønskværdige i, at adskillige spørgsmål var blevet behandlet væsentligt grundigere. Hertil kommer, at det billede, der er ridset op, er et øjebliksfoto - situationen ved udgangen af 1960'erne. Det vil derfor ifølge udvalgets skøn være ønskeligt, at det af udvalget udførte arbejde på en eller anden måde videreføres, både ved et yderligere studium af de problemer, der er for periferisk behandlet, og ved en almindelig løbende ajourføring.

2. Danmarks permanente sikkerhedspolitiske problem er i hovedsagen et problem om tilpasning til den del af den internationale politiske udvikling, der berører os direkte, dvs. udviklingen i forholdet mellem og holdningerne hos de lande, hvis politik har afgørende betydning for Danmarks nationale sikkerhed og fundamentale nationale interesser.

Det må være en afgørende forudsætning for, at Danmark kan varetage sine interesser i dette mønster, at dansk politik tilrettelægges på baggrund af de bedst mulige relevante oplysninger og ud fra en analyse af disse. Et mere systematisk udrednings- og planlægningsarbejde vil være et vigtigt bidrag til at skabe et sikrere grundlag for de udenrigspolitiske beslutninger.

Ud fra dette synspunkt må det af hensyn til løbende beslutninger om dansk sikkerhedspolitik være af betydning at søge at analysere de fundamentale kræfter, der gør sig gældende i andre lande og i den internationale politik og opstille forskellige muligheder for det fortsatte hændelsesforløb med henblik på, at den førte politik kan lægges til rette bl. a. under hensyntagen til de analyserede langtidstendenser og den givne udenrigspolitiske målsætning. Det ville i denne forbindelse kunne være af betydning, at man tænkte hypotetiske situationer igennem, søgte at skitsere mulige udviklingslinjer og søgte at vurdere, hvor den nationale interesse måtte ligge.

3. Udvalget mener allerede i dag at kunne pege på visse konkrete områder, hvor et mere indgående studium, end det inden for de givne rammer har været overkommeligt at gennemføre, synes at trænge sig på. Blandt sådanne skal nævnes følgende:

a) Uanset at der, som fremhævet ovenfor side 228 ff., er en udvikling i gang inden for NATO vedrørende krisebehandling, synes yderligere studier såvel på det nationale som på det internationale plan påkrævet af problemerne om, hvordan man bedst undgår en krisesituation eller bidrager til, at en opstået krisesituation finder en fredelig afvikling.

b) Som anført side 337 mener udvalget at burde pege på, at alle forsvarsarrangementer jævnlige bør efterprøves i lyset af skiftende omstændigheder. Et spørgsmål, der efter udvalgets opfattelse i denne sammenhæng bør holdes under konstant observation, er problematikken omkring fordele og ulemper i forbindelse med det danske forsvars indpasning i den bestående militære integration inden for NATO.

c) Det i Anden Del, kapitel II, sammenstillede materiale vedrørende Danmarks militærgeografiske placering vil muligvis kunne yderligere uddybes, og dette må under alle omstændigheder ske, i det omfang strategiske doktriner ændrer sig, og i lyset af den militærteknologiske udvikling.

d) Danmarks nuværende sikkerhedspolitik bygger på medlemskab af NATO, dvs. en atlantisk løsning af sikkerhedsproblemerne, der i den sidste ende hviler på den amerikanske atomgaranti. I den offentlige sikkerhedspolitiske debat i Vesteuropa indgår tanken om oprettelse af en rent europæisk forsvarsorganisation, der skulle baseres på en uafhængig vesteuropæisk atomstyrke. Hvis der hermed tænkes på et system, hvor beslutninger om atomvåbenets anvendelse træffes af en central instans på alle deltagende landes vegne, er forudsætningen en så høj grad af politisk enhed i Vesteuropa, at tankens realisation aftegner sig som et relativt fjernliggende fremtidsperspektiv, jfr. bemærkningerne herom s. 355.

En anden mulighed ville være en fransk-engelsk forståelse på atomvåbenområdet, der kunne tænkes at bestå i et teknisk samarbejde mellem og en politisk koordinering af de engelske og franske atomstyrker. Det må være relevant også under en dansk sikkerhedspolitisk synsvinkel at foretage en mere indgående analyse af spørgsmålet med henblik på en vurdering af de danske interesser i denne forbindelse.

e) I den redegørelse for udvalgets arbejde, som blev afgivet den 5. maj 1969, omtales bl. a. spørgsmålet om massekommunikationsmidlernes betydning for debat og meningsdannelse om udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål; udvalget har savnet den fornødne ekspertise til at gå ind på disse spørgsmål, men de nævnes som eventuelle opgaver for et fremtidigt samarbejde.

f) Udvalget har i Første Del, kapitel VII, gennemgået konfliktaspekterne i den tredje verden og søgt at udskille, hvilke der kunne tænkes at have indirekte sikkerhedspolitisk relevans for Danmark. Denne problemkreds kan imidlertid fortjene en dyberegående analyse.

4. En forudsætning for, at centrale sikkerhedspolitiske problemstillinger kan underkastes mere dybtgående behandling i en bredere sammenhæng, er formentlig, at der inden for centraladministrationen og særlig udenrigsministeriet sker en udbygning af arbejdet med sikkerhedspolitiske problemer, og at den nødvendige koordinering mellem de dele af centraladministrationen, der varetager behandlingen af sådanne problemer, sikres.

Dernæst ville en større vekselvirkning mellem det videnskabelige forskningsmiljø og det operative beslutningsmiljø efter udvalgets opfattelse være frugtbar, f. eks. under den form, at der skabtes mulighed for, at embedsmænd fra de berørte dele af centraladministrationen udlåntes til forskningsinstitutioner med henblik på løsning af specielle opgaver, og at centraladministrationen i højere grad trak på den ekspertise, der kan stilles til rådighed udefra. Dette vil forudsætte en mere smidig administrativ praksis.

Forløbet af udvalgets arbejde har yderligere vist, at en dialog mellem embedsmænd i de implicerede ministerier og styrelser og udenforstående eksperter, der i kraft af erfaring eller virke har særlig indsigt i udenrigs- og sikkerhedspolitiske problemer, er værdifuld. Det er derfor udvalgets opfattelse, at man burde tilstræbe at finde former, hvorunder en sådan kontakt kan opretholdes og videreudvikles.

Skulle dette vinde tilslutning, vil det, for at man kan drage nytte af ekspertisen uden for administrationen, være påkrævet, at der rådes over de fornødne bevillingsmæssige rammer til iværksættelse af selvstændige undersøgelser, der med fordel kan foretages uden for det sædvanlige administrative system.

I den redegørelse, der hermed forelægges, vil man lede forgæves efter en klar og utvetydig stillingtagen til, hvad dansk sikkerhedspolitik i den kommende tid »bør« være. Dette gælder både de store hovedlinjer og de mange enkelte handlinger, der udgør helheden. Man har bestræbt sig for at belyse sagerne så alsidigt som muligt og præsentere argumenter og vurderinger, der taler for den ene eller anden udviklingslinje eller det ene eller andet valg. Styrken eller rigtigheden af de enkelte argumenter eller vurderinger vil i et vist omfang blive afsløret af den kommende tids udvikling i verden omkring os; i de fleste tilfælde vil den vægt, man tillægger dem, bero på en politisk stillingtagen og det valg, der træffes, være et politisk valg helt uden for udvalgets kompetence.

Det hovedindtryk, som arbejdet med disse spørgsmål har efterladt hos udvalgets medlemmer, er emnernes meget omfattende og komplicerede natur. Det, beslutningstageren har brug for, er en fortsat fordybelse i og kortlægning af problemerne. Dette behov er

ikke blot beslutningstagerens, men findes fuldt så meget hos den offentlighed, hvis almindelige synspunkter og interesser det i den

sidste ende er beslutningstagerens opgave at varetage.

København, den 28. juni 1970